

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ВЕНЧУРНОГО ІНВЕСТУВАННЯ В УКРАЇНІ

**УЖВА А.М., К.Е.Н., ДОЦЕНТ,
МИКОЛАЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМ. В.О. СУХОМАЙНСЬКОГО**

В статті розглянуто особливості венчурного капіталу в Україні, розкриті проблеми використання венчурного інвестування на вітчизняних підприємствах.

In the article the features of venture capital are considered in Ukraine, exposed problems of the use of the venture investing on domestic enterprises.

Постановка проблеми. Світовий досвід свідчить, що одним із найбільш дієвих механізмів інтенсифікації інноваційної діяльності в умовах ринкового господарювання є розширення обсягів венчурних інвестицій та формування системи венчурного інвестування в рамках національної інноваційної системи й економіки в цілому.

Основу фінансування нових технологій становить венчурний капітал, обсяг якого не такий великий порівняно з інвестиційними засобами світової економіки, але він дуже важливий для успішного розвитку технологічно орієнтованих країн. Це підтверджується тим фактом, що майже всі підприємства, що входять до першої сотні найбільших, досягли успішного розвитку саме завдяки венчурному капіталу.

Становлення конкурентного ринкового середовища дає змогу використовувати інвестиційні ресурси за умов наявності певних ризиків, що пов'язані з тією невизначеністю, яка випливає з інноваційного змісту проєктів. Внаслідок активізації світової інноваційної діяльності, актуальності набувають питання пошуку інвесторів, які були б згодні на високий ступінь ризику. У більшості розвинених країн світу венчурне інвестування є головним джерелом підтримки інноваційної діяльності, тому доцільним є його активний розвиток як альтернативного інструменту фінансування.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми венчурного інвестування інноваційної діяльності ретельно вивчені та висвітлені у працях І.Галиця, А.Гапчича, Н.Дучинської, В.Ільчука, М.Канасвої, І.Литвина. Зокрема, вчені розглядають питання формування механізмів інноваційного розвитку різних країн, економічну природу венчурного капіталу. Разом з тим, слід відзначити

недостатність теоретичних напрацювань щодо особливостей розвитку венчурного інвестування в Україні та використання прийомів венчурного капіталу в умовах вітчизняного ринку.

Цілі статті. Метою статті є висвітлення особливостей становлення венчурного інвестування в Україні та надання конкретних пропозицій щодо активізації його розвитку.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Інноваційно-інвестиційна модель розвитку економіки України в сучасних умовах серед іншого вимагає розширення вибору режимів інвестування. Одним з перспективних механізмів розміщення інвестиційних коштів може стати венчурне інвестування, яке передбачає фінансування нових, ризикових проєктів або збиткових компаній з метою нарощування їх вартості і наступного продажу частки, яка належить венчурному фонду.

Проте така інвестиційна діяльність не знайшла поки що широкого розповсюдження в українській економіці. Так, наприклад, за даними Української асоціації інвестиційного бізнесу, в 2011 році обсяг венчурних інвестицій в Україні склав близько 104 млн. грн.

У цей час перед Україною стоять економічні проблеми, які пов'язані з відсутністю в країні налагодженої системи фінансування інноваційної діяльності. У зв'язку із цим нетрадиційні джерела інвестицій, одним із яких є венчурний капітал, починають залучати все більше уваги.

Традиційний капітал не здатний фінансувати підприємства, засновані на нових технологіях або ризиковані інноваційні проєкти. Це пояснюється особливостями венчурного капіталу.

По-перше, у випадку венчурного інвестування необхідні засоби можуть надаватися під перспективний проєкт, без гарантій. Ризиковані інвестори йдуть на поділ всієї відповідальності й фінансового ризику разом з підприємцем. Потреба в одержанні інвестицій такого роду нерідко виникає в дрібних підприємців, що намагаються самостійно реалізувати нові оригінальні й перспективні розробки, які в них з'явилися.

По-друге, багато інноваційних проєктів починають приносити прибуток не раніше, ніж через три – п'ять років, тому венчурне інвестування розраховане на тривалий строк, і існує довгострокова відсутність ліквідності.

По-третє, ризикові капіталовкладення здійснюються, як правило, у самих передових напрямках науково - технічного прогресу, і венчурні фонди, як жоден інший інвестор, готові вкладати кошти в

нові наукомісткі розробки навіть тоді, коли їм супроводжує високий ступінь невизначеності, адже саме тут схований найбільший потенційний резерв одержання прибутку.

По-четверте, інвестори не обмежуються тільки наданням фінансових засобів. Вони безпосередньо або через своїх представників беруть активну участь в управлінні новим підприємством. Інвестор повинен бути готовий надавати різну допомогу тим, кому він надав свій капітал: допомагати в правлінні, консультувати, допомагати налагоджувати зв'язки й масу інших послуг.

Таким чином, венчурний капітал потенційно є одним з ефективних джерел фінансування інноваційної діяльності. Але тут виникає проблема активізації ризикового інвестування, на шляху якого виникають значні перешкоди. Тому метою державного стимулювання є створення сприятливих умов для розвитку процесу венчурного фінансування інноваційної діяльності усередині країни [1].

Ряд засобів з інституціональних джерел фінансування в індустрію венчурного капіталу носить міжнародний характер. Так, наприклад, фінансові інститути США й багатьох європейських країн інвестують російські фонди. З одного боку, залучення закордонних інвестицій в інноваційний бізнес Росії носить позитивний характер, оскільки це здатне згладити гостроту валютно-фінансових проблем для російського партнера, тому що не вимагає ні первісних валютних внесків з його боку, ні наступної виплати відсотків, ні погашення боргів. З іншої ж сторони, активне проникнення на російський ринок іноземного капіталу, що супроводжується відтоком національного капіталу за межі країни, породжує багато проблем економічної, соціальної й психологічної властивості, та й країни, що вклали засоби у венчурні фонди в Росії, більшою мірою визначають свої цілі, ніж інтереси Росії. Визначаючи значення закордонних інвестицій для підйому національної економіки, стратегічно більше важливим напрямком у рішенні цього завдання є розвиток власної індустрії ризикового капіталу, у тому числі через його пряму пропозицію шляхом створення венчурних фондів з державним капіталом.

Активність ризикового капіталу може зростати тільки тоді, коли інвестори виділяють більше капіталу й коли стають доступними джерела довгострокового фінансування. І тому крім банків, які в багатьох країнах є головним джерелом венчурного капіталу й мають короткострокові інвестиційні обрії. Важливо, щоб довгострокові інвестори, такі як пенсійні фонди й страхові компанії мали всі підстави розглядати венчурний капітал як законний вид активів.

В умовах сьогодення необхідно запровадити низку заходів на державному рівні, які повинні бути наступними:

— створення правової основи для діяльності венчурних фондів, тому що не прийнято нормативні акти, які регламентують їх діяльність, а також для венчурного інвестування пенсійними фондами й страховими компаніями;

— розробка прийнятних для більшості фахівців методів прогнозу ефекту від інновацій, а також підтримка державою експертизи інноваційних проектів і розвитку консультаційних послуг для підприємств науково – технічної сфери, які є першочерговими реципієнтами венчурного капіталу, що могло б збільшити число проектів, які відповідають вимогам, загальноприйнятим у середовищі ризикоінвесторів. Одним із пропонованих стимулів для інвестицій венчурного капіталу є часткове або в повному обсязі державне фінансування технічних експертиз і оцінки представлених проектів. З цією метою держава може надавати додаткове фінансування витрат на розробку систем підтримки, таких як бази даних про експертів для розгляду проектів або комп'ютерні діагностичні системи, а також надавати субсидії на маркетингові й технологічні експертизи, щоб компенсувати витрати фінансових інститутів на використання акредитованих консультантів і експертів;

— розвиток інформаційного середовища, що дозволяє інноваційним підприємствам і інвесторам знаходити один одного, а також стимулювати коопераційні зв'язки між підприємствами;

— прозорість відносно оподаткування доходів і приросту капіталу з метою запобігання подвійного оподаткування, а також фінансові стимули для інвесторів;

— активізація вторинного фондового ринку з метою забезпечення ліквідності інвестицій у венчурний капітал і для того, щоб дати можливість проінвестованим підприємствам одержувати подальше інвестування;

— зниження процентних ставок, тому що інвестування у венчурний капітал більш привабливо при низьких процентних ставках, які підвищують цінність акціонерного капіталу й збільшують винагороду;

— сприяння підвищенню утворення в області венчурної діяльності шляхом навчання фахівців у відповідний бізнес - школах, а також університетах, тому що на сьогоднішній день у країні спостерігається дефіцит професіоналів у даній сфері економічних відносин;

— фінансова підтримка у формі цільових грантів, а також податкових пільг на дослідження й розробки, що може надати

допомогу проектам на етапах ідей і виготовлення досвідчених зразків, коли перспективи одержання комерційних кредитів або венчурного фінансування не визначені;

— заохочення більше рівномірного розподілу активності ризикового капіталу по регіонах, тому що труднощі, пов'язані зі знаходженням пропозицій для інвестування, які випробовують багато венчурних капіталістів, можуть бути частково викликані географічною невідповідністю між пропозиціями й потребами у венчурному капіталі, що виникає через концентрацію ризикового капіталу й інвестицій у певних регіонах [2].

Ситуація на внутрішньому ринку венчурного інвестування України зміниться на краще за умови, наприклад, доступності ресурсів недержавних пенсійних фондів, на користування якими зараз існує обмеження. Крім того, щоб венчурний капітал став реальним інвестиційним інструментом, необхідно збільшити прозорість і дієвість законодавчих і податкових важелів у сфері інвестування.

Висновки. Таким чином, венчурний капітал є одним з ефективних джерел фінансування інноваційної діяльності, і тому створення венчурних мереж на основі ефективного партнерства малих, великих підприємств, фінансових інститутів і держави - важливе завдання розвитку економіки нашої країни.

В Україні венчурне інвестування практично відсутнє. Немає необхідного законодавства, конкурентного середовища, що орієнтувало б інвесторів на пошук і використання інновацій у бізнесі. На інвестиційному ринку працюють, переважно, європейські й американські венчурні компанії і фонди.

Політична еліта країни ще не усвідомила необхідність розвитку саме сучасних інвестиційних ринків. Це неминуче веде до катастрофічного відставання України майже по всім показникам економічного розвитку. Лише цілковита лібералізація фінансового ринку спроможна щось докорінно змінити. На часі створення відповідних інституційних умов для вільного руху капіталів, ідей, інновацій. Лише це мінімізує втрати від входження України в глобальні економічні потоки, які диктують свої залежності й правила гри.

Література.

1. Гук О.В. Світові тенденції венчурного фінансування інноваційної діяльності / О.В. Гук, Ю.М. Боярин // Економічний простір. – 2010. – № 44(2). – С. 26-33.

2. Історія становлення венчурної індустрії у світі [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.uaib.com>.